

FREDERIK BRUUN.

Den 31 marts 1890 træder FREDERIK BRUUN ud af aktiv virksomhed i det danske fængselsvæsens tjeneste. Fra den nævnte dag at regne er der ifølge hans ansøgning på grund af alder og svaghed bevilget ham afsked fra stillingen som inspektør for den kvindelige strafanstalt på Kristianshavn. Dermed afsluttes en virksomhed, som igennem forskellige stadier har strakt sig over et tidsrum af næsten 45 år, og som ved de impulser, den har givet, længe vil mindes i det danske fængselsvæsen. Men også til det internationale arbejde, som nu i en årrække har fundet sted til løsning af de penitentiære opgaver, har BRUUN ydet bidrag af varig betydning. Han er en veteran på fængselsvidenskabens område, til hvem også de mange kolleger i udlandet, der kende ham, se op med højagtelse. Særlig fulgte han nøje fængselsvæsenets udvikling i de to andre nordiske riger. Der er derfor så meget større opfordring for dette Tidsskrift til ved denne lejlighed at opfriske hovedtrækkene af hans lange, fortjenstfulde virksomhed.

*

*

*

FREDERIK BRUUN fødtes den 22 juli 1816 i Ålborg. Udsprungen af en gammel embedsfamilie blev også F. BRUUN bestemt for embedsvejen. Hans første uddannelse var beregnet på den militære stand; men planen forandredes, mod

hans eget ønske, og han sattes til at studere i skolen og opdragelsesanstalten på Herlufsholm. Fra denne skole, hvor hans frengang noget hemmedes ved sygelighed, blev han i året 1837 dimitteret til universitetet. Han valgte her det theologiske studium og afsluttede det i året 1844. Men hverken den gejstlige virksomhed eller lærergeringen, hvorpå han som kandidat slog ind, tilfredsstillede ham. Hans hu stod til praktisk livsvirksomhed. Da traf han i året 1845 den daværende chef for det danske fængselsvæsen DAVID og opfordredes af denne til at søge pladsen som assistent hos inspektøren ved Viborg strafanstalt. Han efterkom opfordringen og ansattes i den nævnte plads den 1 juli 1845. Dermed begyndte den virksomhed, som blev hans livsopgave, til hvilken han viede sin kraft og sjældne evner, og i hvilken han har udrettet såmeget.

Allerede den 1 juli 1850 udnævntes BRUUN til inspektør for strafanstalten i Viborg, ved hvilken han før havde været assistent. I maj 1853 udnævntes han til inspektør for den ny opførte strafanstalt i Horsens, som da toges i brug. I efteråret 1858 foretog han i offentligt hverv en rejse til udlandet. Den første, efter det gennemførte cellesystem indrettede strafanstalt i Danmark var da under opførelse i Vridsløselille, og den skulde snart til at tages i brug. Hans hverv var i udlandet at sætte sig nøje ind i ordningen af et cellefængsel. Efter hans hjemkomst blev det hans opgave at gøre den vundne indsigt frugtbringende, idet det overdroges ham at styre den ny strafanstalt på dens første skridt. Definitivt forflyttedes han fra Horsens til Vridsløselille i marts 1861.

Samtidig vare imidlertid andre opgaver i det danske fængselsvæsen blevne ham betroede.

Arbejdsordningen i de danske strafanstalter havde år efter år ført til stedse uheldigere finansielle resultater. Arbejdet dreves for anstaltens regning, og disse vare henviste til at afholde en væsentlig del af deres udgifter ved udbyttet af driften. Da afsætningen af de forarbejdede

varer på grund af forandringer i markedsforholdene blev vanskelig, sank anstalterne stedse dybere i gæld og havde stort besvær med at tilvejebringe midler til driftens fortsættelse. Det kunde ikke undgås, at dette virkede tilbage på anstalternes øvrige forhold. Det gik endog så vidt, at fangearbejdet, denne den penitentiære behandlings livsnerve, delvis måtte standses i Horsens strafanstalt.

Under disse omstændigheder blev det påtrængende nødvendigt at søge ny udveje, der kunde råde bod på strafanstalternes uheldige, finansielle og økonomiske stilling. En kommission under forsæde af folkethingsmanden, Oberst Tscherning blev nedsat i december 1858 for at tage sagen under overvejelse. BRUNN blev medlem af kommissionen og knyttede derved sit navn til de vigtige reformer, som skyldes den, og som endnu udgøre betydningsfulde bestanddele af den danske fængselsordning.

Med hensyn til kommissionens nærmeste opgave førte dens forslag til, at strafanstalternes budgetter blev direkte bestanddele af statens budget, og at de således befriedes for de bedrøvelige og for fangebehandlingen så skadelige økonomiske forlegenheder. Samtidig gik man, ligeledes efter kommissionens indstilling, bort fra det system, at drive arbejdet for det offentliges regning, og over til systemet med private arbejdsentreprenører. Dette system er endnu i kraft, og kan det end ikke anses som idealet, har det dog vist sig brugbart, idet man har forstået at afværge de væsentligste farer, der kunde tænkes forbundne med det.

Ved siden af dette skyldes det den omtalte kommissions initiativ, at den allerede i året 1842 lagte plan for en reform at fængselsvæsenet nu ved flere nybygninger endelig bragtes til afslutning. Det system, man ifølge denne plan vilde skaffe en begrænset plads i det danske fængselsvæsen, nemlig cellesystemet anvendt på mænd, kunde nu gennemføres også for kvinder, hvilket oprindeligt ikke var påtænkt.

Den gennemgribende forandring i straffelovgivningen

for betlere og løsgængere hørte endvidere til de reformer, kommissionen banede vej for. Strafanstalterne befriedes for disse fanger, som lagde mange hindringer i vejen for de penitentiære formåls opnåelse. Overgangen gjordes til deres anbringelse i særegne tvangsanstalter.

Endelig skyldes det kommissionen, at staten kom de private fængselselskaber til hjælp ved pengeunderstøttelser, som satte disse selskaber istand til at udvikle sig fyldigere og yde mere, end de hidtil havde formået.

Deltagelsen i den omtalte kommissions arbejder var BRUUNS første hverv i det danske fængselsvæsens centrale styrelse. På varig måde blev denne styrelse ham overdraget i april 1859. da DAVID, den forrige chef, havde søgt afsked. I over 25 år, indtil juli 1884, havde han derefter under justitsministeriet ledelsen af fængselsvæsenet, først som »overinspektør,« senere som »chef for fængselskontoret«.

Den betydningsfuldeste reform, som skyldes denne hans ledelse, er indførelsen i det danske straffevæsen af det progressive system. Den første anvendelse af systemets princip gjorde han ved cellestraffens nærmere ordning, men det lå i sagens natur, at denne anvendelse af princippet kun kunde være begrænset og mere begrænset, end det stemmede med BRUUNS ønsker. Fyldigere og i nær tilslutning til det irske system indførtes det ved det strafarbejde, som udstås i fællesskab, ved en kgl. anordning af 13 februar 1873.

En anden betydningsfuld opgave blev det Bruuns hverv at løse, nemlig at bringe strafarbejdets udståelse i det hele i samklang med den ny danske straffelov af 10 februar 1866 og dens konsekvenser. Det er især den langt større mildhed, som adskiller denne straffelov fra den ældre ret. Deraf fulgte en betydelig formindskelse af befolkningen i strafanstalterne. Nogle af disse bleve overflødige. At fæstne en ordning, som under de givne forhold tillod at sondre straffangerne således, som de penitentiære principer krævede,

var ikke på alle punkter nogen ganske let opgave. Lovens engang givne rammer skulde så vidt muligt bringes i samklang med den fremadskridende fængselsvidenskabs krav. Der kunde selvfølgelig kun være tale om tilnærmelsesvis at nå det mål, Bruun selv anså som idealet. Men i alt væsentligt er den ordening, som blev truffen efter hans indstilling, bleven bevaret indtil nu og har derved godtgjort sin levedygtighed.

Som chef for fængselsvæsenet havde Bruun også tilsynet med de mindre, kommunale fængsler. Han fortsatte her bestræbelsen for afløsning af de gamle, ofte højst uhenigtsmæssige arresthuse med ny, der ere indrettede efter fængselsvidenskabens fordringer. Mange ere de ny fængsler, der ere opførte i de 25 år, han forestod fængselsvæsenet. En samlet oversigt over samtlige landets arresthuse udarbejdede han. Den tjener endnu til vejledning for de nybygninger, der efterhånden finde sted.

Et af de mest forældede arresthuse var i hovedstaden. Men her stødte fornyelsen på særegne vanskeligheder, hidrørende fra udviklede, historisk givne retsforhold. Før at bringe sagen i gang nedsattes der allerede i 1868 en kommission, af hvilken Bruun blev medlem. Men først efter at kommissionen 1878 var fornyet, lykkedes det at bringe sagen såvidt til afslutning, som kommissionen formåede. Ny vanskeligheder opstod senere, og først efter Bruuns afgang er den lagte plan delvis realiseret, delvis bragt nogenlunde nær sin udførelse.

Jævnside med sin stilling i centralbestyrelsen vedblev Bruun som inspektør at forestå det nær ved hovedstaden liggende cellefængsel i Vridsløselille indtil 1 april 1873. Da overtog han styrelsen af strafanstalten for kvinder på Kristianshavn. Denne stilling bevarede han også, efter at han var fratrådt den centrale ledelse af fængselsvæsenet, og han fratræder den først nu, den 31 marts 1890.

En særegen opmærksomhed har Bruun altid helliget fængselselskaberne. Det var hans princip, at disse ikke

burde gribe ind i selve fangebehandlingen; men han lagde såneget mere vægt på hjælpen efter løsladelsen. Selv var han blandt de ledende mænd i hovedstadens fængselselskab, som tager sig af de kvinder, der løslades fra strafanstalten på Kristianshavn, og ifølge nyere bestemmelser også af fangerne fra arresthusene i hovedstaden og dens nærhed. På et møde af fængselselskabernes bestyrelser i Viborg tog han ordet for dannelsen af selskaber, der tog sig af de fra arresthusene løsladte fanger i de landsdele, hvor sådanne selskaber hidtil savnedes. Denne hans plan blev optagen til videre bearbejdelse, og dens udførelse er nu i færd med at realiseres.

Hvad BRUUN udrettede i sine senere år skyldes en energi, der ikke lod sig hæmme af den sygdom, som hjemsogte ham. Første gang i året 1872 rantes han af et apoplektisk anfald. Han helbrededes vel fra dette uden betydelige, synlige eftervirkninger. Men efter at han i året 1883 havde måttet overtage en besværlig reorganisation af strafanstalten i Horsens, hvor en mængde misligheder havde indsneget sig, rantes han atter i 1883 af et nyt anfald, der efterlod en lammelse i højre side. Det var dette, som foranledigede, at han i 1884 begærede sig fritagen for sin stilling som chef for den centrale styrelse, og det er atter denne sygdom i forbindelse med den høje alder, der bevirker, at han nu også fratræder som inspektør for strafanstalten på Kristianshavn.

Kongens anerkendelse af den trofaste statstjener har alt tidlig fundet udtryk i udnævnelse til Ridder af Dannebrog (1864) og tildeling af Dannebrogsmændenes Hæders tegn (1878). Nu ved sin afgang er han bleven hædret med Dannebrogordenens Kommandørkors. Også den svenske Konge har anerkendt hans fortjenester ved at udnævne ham til Ridder af Nordstjernen (1870).

*

*

*

Fængselsvæsenets opgaver behandlede BRUUN ikke blot som praktiker. Han så klart, at fremskridtet var betinget af et dybtgående studium af forbrydelsens fænomener og særlig af forbryderne. Ad denne vej at nå til de rationelle principer for fangebehandlingen var en opgave, han erkendte for uafviselig. Han fulgte derfor med aldrig svigtende interesse den penitentiære videnskabelige diskussion, som nu i et århundrede har beskæftiget den civiliserede verden. Men han blev ikke stående ved at modtage belæring af andre. Han blev selv en lærer i fængselsvidenskaben og indtager som sådan navnlig en fremtrædende stilling blandt forsvarerne af det progressive system i fangebehandlingen. Celle-systemet tillagde han ikke en eksklusiv berettigelse. Højere end dette står for ham det progressive princip, ligesom det har en videre anvendelse. Det bør regulere fangebehandlingen, hvor fællesskab er regel, og det bør træde i organisk forbindelse med cellesystemet, hvor dette er regel.

Den grund, der førte Bruun til dette standpunkt, er kort og energisk udtrykt i den udtalelse, som er hans bidrag til den af kongressen i Rom foranstaltede samling af »Pensées et maximes sur la réforme pénitentiaire.« Han udtaler her: Une éducation morale qui produit la vie et l'activité, qui développe le caractère des détenus, qui apprend à se connaître soi-même et ses faiblesses, qui fait naître la confiance en soi et en sa force, ne saurait être réalisée là, où la privation de la liberté, la discipline et la coercition sont les mêmes, le premier comme le dernier jour de la peine; elle ne saurait être atteinte là, où le détenu doit rester toujours passif.«

Disse tanker, der ledede Bruun i hans praktiske virksomhed, udviklede han udførligt i sit i 1867 udgivne skrift »Om Fuldbrydelsen af Strafarbejde«. Dette skrift indtager utvivlsomt en høj videnskabelig rang. Det er oversat på tysk af direktør Elvius i »Blätter für Gefängniswissenschaft«, 4 bind, og blev af Holtzendorf gjort til genstand for rosende omtale i »Deutsche Strafrechtszeitung« for 1868. Deltagerne

i den nordiske Penitentiaerforenings møde i København i året 1880 ville mindes det interessante foredrag, han da holdt til forsvar for det progressive system. Det indeholdt en videre udvikling af tanker, som vare udtrykte i hint skrift.

Den videnskabelige behandling af fængselsvæsenets problemer er i stadig udvikling. En endelig løsning af disse er endnu ikke nået. Det viser sig, at spørgsmål, i hvilke man længe så undersøgelsernes kerne, kun ere brudstykker, at der må pløjes dybere endnu, hvis målet skal nås. Således viser det sig, at heller ikke alt vilde være gjort, om også debatten om cellesystem eller progressivt system eller organisk forbindelse af disse to principer var bragt til afslutning. Af frugterne skal man dømmе. Men hverken ved teori eller erfaring hjemles den påstand, at den penitentiære reforms mål vilde være nået, når blot fængselsstraffens fuldbyrdelse er ordnet efter noget af hine principer. Tilbagefaldets kendsgerning vil ikke derved være bragt ud af verden, og det maner til yderligere forskning og praktisk arbejde. Således er det gået med den penitentiære videnskab i almindelighed, og således gik det Bruun. Under påvirkning særlig af forhandlingerne på kongressen i Stockholm skred han til at optage problemet om recidivet til behandling og nedlagde resultatet af sine undersøgelser om spørgsmålet i en afhandling »Om Årsagerne til og Midlerne imod Tilbagefald«. Afhandlingen findes i dette Tidsskrifts årgang for 1881. Med styrke hævder han her nødvendigheden af tre ting: Præventive forholdsregler for at forebygge det første fald, vigtigheden af en straffebehandling efter det første fald, der hæmmer, ikke — som nu allfor ofte — fremmer, at forbryderen bliver vaneforbryder, og endelig ligeoverfor vaneforbrydere en straffebehandling, der ikke ved sin mildhed bliver illusorisk. Af disse principer drog han særlig konklusioner fra de danske forhold, idet han påviste forskellige punkter, hvor den danske lovgivning

og retspraxis trængte til modifikationer for at fyldestgøre de fremhævede grundsætninger.

Aktualiteten af denne undersøgelse ses bedst deraf, at den gik løs på de spørgsmål, som endnu i øjeblikket stå i første række i forhandlingerne på de internationale fængselskongresser og i den nystiftede »Union internationale de droit pénal«. Men BRUUN så også klart, at det spørgsmål, han her behandlede, var et grundspørgsmål, som ikke hurtigt vilde blive fuldt ud løst. Thi i fængselsvæsenets teori ikke mindre end i dets praxis er det sikkert rigtigt at anerkende den maxime, som BRUUN i sin udtalelse til kongressen i Rom gør til sin: *festina lente*.

*

*

*

Med BRUUNS klare blik for de mange vanskeligheder, som fængselsreformen har at bekæmpe under sin fremgang, kunde det ikke være andet end, at han med glæde hilsede tilblivelsen af de kongresser, der ere blevne organet for den internationale tankeudvexling på dette område, selv om han ikke nærrede nogen overtro om hurtige resultater af dem. Den store beskedenhed, som lå i hans personlige karakter og nærødes ved bevidstheden om kun at repræsentere et lille lands fængselsvæsen, gjorde vel i forbindelse med hans vaklende helbred, at han ikke vilde tage imod nogen fremtrædende, aktiv rolle på de kongresser, i hvilke han deltog. Men med levende interesse fulgte han altid kongressernes forhandlinger, modtog fra dem mangan påvirkning, der blev frugtbar for hans teoretiske og praktiske virksomhed, og glædede sig inderlig ved de personlige forbindelser, han knyttede med mænd fra andre lande, som han satte højt. BRUUN deltog personlig i kongresserne i London og i Stockholm.

Da London-kongressen blev afholdt, havde han nylig rejst sig fra sygelejet efter sit første apoplektiske anfald, men det hindrede ham ikke i at hjembringe et uforglemmeligt minde om dette møde, ved hvis forhandlinger hans kære

tanke, det progressive system, havde spillet en så betydelig rolle.

I året 1875 deltog BRUUN i mødet i Bruchsal, der havde kongrestankens videre udførelse til overvejelse.

Kongressen i Stockholm havde for ham som for mig, der ledsagede ham ved denne lejlighed, en særegen tiltrækning på grund af de næsten hjemlige forhold, der prægede den. Til sin daværende svenske kollega C. G. Almqvist, som ledede denne kongres, stod han i nært venskabeligt forhold. Mange af deltagerne fra andre lande kendte han alt tidligere. Andre havde på vejen til Stockholm besøgt ham i København. Han var i Stockholm som en kendt og anset mand blandt venner. Ganske særlig var det ved denne tid, at han knyttede et varmt venskab med den internationale penitentiærkommissions sekretær, Hr. Dr. Guillaume, et venskab, som ikke er kølnet trods adskillelsen i tid og sted.

Den indflydelse, kongressen fik på hans videnskabelige virksomhed, har jeg alt berørt ved omtalen af hans skrift om tilbagefald. Med glæde sluttede han sig til tanken om oprettelsen af den internationale kommission, der skulde være forbindelsen mellem kongresserne. Han sørgede for, at Danmarks regering sluttede sig til denne organisation, og blev selv Danmarks repræsentant i kommissionen. Han deltog i dens møde i Paris 1880. Kongressen i Rom blev det ham ikke muligt at deltage i; men hans interesse for den viste sig på flere måder. I forbindelse med mig skrev han til kongressen en beretning om det danske fængselsvæsens udvikling fra århundredets begyndelse. Denne beretning, af hvilken det første afsnit til 1840 skyldes ham, findes i kongressens akter. Ligeledes hjalp han med ved den fortegnelse over dansk fængselslitteratur, som meddeltes kongressen. Da hans bidrag ønskedes til den samling af penitentiære tanker og maximer, som foranstaltedes i anledning af denne kongres, efterkom han med glæde anmodningen. Også udenfor kongresserne, kommissionen og de personlige forbindelser med udlandets fængselsmænd havde han for øje, at fængselsreformens

opgave er international. Sin videnskabelige produktion stængte han ikke indenfor fædrelandets grænser. Ikke få bidrag til udenlandske skrifter skrive sig fra hans hånd, og med glæde så han sit hovedværk om Strafarbejdets Fuldbgyrdelse omplantet på tysk grund.

Jeg siger derfor næppe for meget, når jeg antager, at den dom vil lyde fra mange sider, at Bruun er en mand, som har gjort sig velfortjent af den internationale behandling af de penitentiære problemer.

I særlig grad lå det dog Bruun på sinde at fremme den samvirken mellem nordiske fængselsmænd, som søgtes fremmet ved dannelsen af den nordiske penitentiærforening. For denne forenings danske bestyrelsesafdeling var han formand, og han deltog med al den iver, hans helbred tillod, i denne forenings møde i København i året 1880. Mødet i Kristiania i 1882 var han forhindret fra at overvære. Men når han således var nødt til også i disse forhold at træde ud af aktiv virksomhed, bidrog han sit til, at rammen for foreningen bevaredes således, at den er i stand til påny at optage sin virksomhed, hvilket øjeblik omstændighederne tillade det. De mænd, der samtidig med ham styrede det svenske og norske fængselsvæsen, og hvem han stod i nært personligt forhold til, ere døde eller gåede over i andre stillinger. Men traditionen i vore nabolande, som hos os, vil bevare mindet om Bruun som en trofast befordrer af samarbejde i Norden for fængselsagen.

Goos.